

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

POROČILO O POSVETOVANJU Z DRŽAVLJANI O PRIHODNOSTI EVROPE V SLOVENIJI

	Uvod	1
	Koledar in metodologija posvetovanj	3
	Povzetek glavnih rezultatov	7
	Glavne teme in mnenja državljanov v posvetovanjih	8
	Glavna vprašanja / skrbi državljanov	19
	Najpogostejši in/ali inovativni predlogi državljanov in/ali značilni citati	21
	Komentar in/ali evalvacija projekta	23
	Dodatek: javnomnenjske raziskave	25

UVOD

Slovenija ima izkušnje z vključevanjem javnosti v razprave o evropskih zadevah že vse od predpristopnega časa, ko so bila posvetovanja del procesa priprave naših pogajalskih izhodišč za članstvo v Evropski uniji. Tudi v času predsedovanja Slovenije Svetu EU leta 2008 je imela civilna družba možnost sodelovanja preko posebnega informacijsko-komunikacijskega portala.

Na ravni EU je postala razprava o prihodnosti Evrope zelo aktualna ob gospodarski in finančni krizi, zlasti intenzivna pa je bila pred volitvami v Evropski parlament leta 2014. Slovenska vlada se je na nacionalni ravni vključila v to razpravo s projektoma posvetovanj z javnostmi: "EU Si ti" (2012–2013) in "Več Evrope – več Slovenije" (2013–2014). Oba projekta je vlada izvedla v okviru sodelovanja s predstavništvoma Evropske komisije in Evropskega parlamenta ter nevladnih organizacij.

Po napovedi izstopa Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske ter pred naslednjimi volitvami v Evropski parlament smo zadnji dve leti izvajali projekt posvetovanj "Slovenija za uspešno Evropo prihodnosti".

Kompleksnost evropskih zadev zahteva intenzivno komunikacijo z javnostmi, ki je temelj za sodelovanje državljanov pri oblikovanju prihodnjih ciljev in prednostnih nalog, pa tudi za večjo udeležbo na evropskih volitvah. S to zavestjo se je slovenska vlada z veseljem odzvala na pobudo za vseevropsko posvetovanje z državljani o prihodnosti EU in se priključila skupnemu okviru držav članic za posvetovanja. Skupni posvetovalni proces, o katerem bodo obveščeni tudi voditelji EU na letošnjem decembrskem vrhu, ima gotovo posebno dodano vrednost, saj imajo države članice možnost izmenjave dobrih praks in izkušenj.

Zaradi volilnega leta v Sloveniji smo imeli na voljo zelo omejen časovni okvir, saj smo z dogodki v tem okviru začeli po parlamentarnih volitvah junija in končali septembra, pred lokalnimi volitvami.

Naše poročilo, ki sledi skupnemu vzorcu strukture za nacionalno poročilo, o katerem so se dogovorili predstavniki držav članic, obsega predstavitev nacionalnih posvetov, ki smo jih izvedli v projektu "[Slovenija za uspešno Evropo prihodnosti](#)", in predstavitev [dodatnih posvetovanj z državljani v lokalnih skupnostih](#), ki smo jih izvedli v okviru skupne vseevropske pobude.

Omeniti pa velja, da v Sloveniji posvetovanja in razprave o prihodnosti Evrope redno organizirajo tudi drugi deležniki. Najbolj aktivno na tem področju je Predstavništvo Evropske komisije v Sloveniji, pa tudi drugi državni organi, akademske institucije, »think tanki« in nevladne organizacije, ki organizirajo posvete o različnih vidikih prihodnjega delovanja EU, od mednarodnih konferenc do manjših razprav.

KOLEDAR IN METODOLOGIJA POSVETOVANJ

Slovenija za uspešno
Evropo prihodnosti.

Javne razprave, v Cankarjevem domu v Ljubljani in na Stalnem predstavništvu RS v Bruslju:

- O prihodnosti EU, 7. oktober 2016
- O gospodarski rasti, 17. november 2016
- O varnosti, 4. januar 2017
- O migracijah, 21. februar 2017
- Pogled iz Bruslja, 6. marec 2017

Ministrstvo za zunanje zadeve je organiziralo **pet javnih razprav** o tem, kako naj bo Unija učinkovitejša in bolj demokratična ter kako naj prispeva k boljšemu življenju njenih državljanov v prihodnosti. Vabljeni so bili predstavniki institucij RS in EU, strokovne javnosti, gospodarstva in civilne družbe, socialnih partnerjev ter političnih odločevalcev. Na vsaki od razprav je sodelovalo med 100 in 150 udeležencev. Uvodni govornik je bil minister za zunanje zadeve, razprave so moderirali strokovnjaki s področja EU. Glavni sogovorniki so bili vidni strokovnjaki z relevantnih področij, novinarji, predavatelji, raziskovalci. Vse javne razprave, razen tiste v Bruslju, si je mogoče ogledati na videoposnetkih na [spletni strani ministrstva](#), ki je posvečena temu projektu.

Interne strokovne razprave, v prostorih zunanjega ministrstva na gradu Jable v Loki pri Mengšu:

- Evropska varnost in obramba, 22. november 2017
- Evropska socialna razsežnost, 18. januar 2018
- Demokratična legitimnost in institucionalne spremembe, 16. februar 2018
- Migracijska politika EU, 19. april 2018
- Ekonomska in monetarna unija, 18. maj 2018

Ministrstvo za zunanje zadeve je s ciljem nadaljnega oblikovanja slovenskih stališč do prihodnosti EU organiziralo **pet strokovnih razprav**. Pri tem je vsebinsko sodelovalo z drugimi državnimi organi. Razprave je vodil državni sekretar, pristojen za evropske zadeve, sodelovali so predstavniki državnih organov in institucij EU, akademske sfere, raziskovalnih institucij, gospodarskih in drugih institucij, politični odločevalci ter predstavniki civilne družbe in medijev. Organizirane razprave so bile internega značaja, na podlagi nekaterih vnaprej identificiranih sklopov vprašanj, in so potekale v skladu s pravili Chatham House. Razprave niso bile snemane, so pa o njih poročali mediji. Povzetki z razprav so na razpolago na že omenjeni [spletni strani ministrstva](#).

Posvet s strokovno javnostjo, Jable.
Foto:UKOM/MZZ

POSVETI “KAKŠNO EVROPSKO UNIJO SI ŽELIMO DRŽAVLJANI?”

Vlada RS je konec aprila letos vzpostavila [posebno spletno stran](#), na kateri je predstavljen **projekt vseevropskega posvetovanja z državljani EU**, navedena pa je tudi povezava na [spletno stran Evropske komisije](#), kjer lahko državljani odgovorijo na vprašalnik o prihodnosti EU, ki so ga maja letos pripravili naključno izbrani državljani iz vseh članic. Poleg tega sta Urad vlade za komuniciranje in Ministrstvo za zunanje zadeve skupaj z lokalnimi skupnostmi in v sodelovanju z drugimi resorji ter Predstavništvom Evropske komisije in Informacijsko pisarno Evropskega parlamenta organizirala posvetovanje z državljani v treh manjših slovenskih občinah.

Posvetovanje o prihodnosti Evrope

Voditelji EU si prizadevajo za Evropo konkretnih rezultatov na področjih, ki so za večino državljanov najpomembnejša. Tudi vi lahko sodelujete pri oblikovanju prihodnosti Evropske unije.

Pred posebnim vrhom EU, ki bo potekal v romunskem mestu Sibiu, in pred evropskimi volitvami leta 2019, so voditelji držav sprejeli Agendo voditeljev o preteklih vprašanjih in izzvih, ki nujno potrebujejo rešitev.

Sodelujete lahko v [spletnem posvetovanju](#), ki so ga pripravili sami državljani, preberete in se odzovete na [telo knjigo](#) o prihodnosti Evrope, udeležite se [dialogov z državljani](#), ki jih organizira Evropska komisija, ali razprav, organiziranih v vaši državi.

[Spletno posvetovanje >](#)

Dialogi z državljani

Link to the citizens' dialogues

[Dialogi z državljani >](#)

Spletna stran Evropske komisije, Foto:
UKOM

Posvetovanja z državljani:

- Idrija, 7. junij 2018
- Kočevje, 13. september 2018
- Slovenj Gradec, 20. september 2018

Metodologija teh posvetovanj se je ravnala **po skupnem okviru**, za katerega so se med seboj dogovorile države članice: skupna načela preglednosti, političnega pluralizma in poštenosti ter odprtosti za vse državljane, s ciljem doseči tudi državljane, ki so evroskeptični, kritični ali brezbrizni do EU.

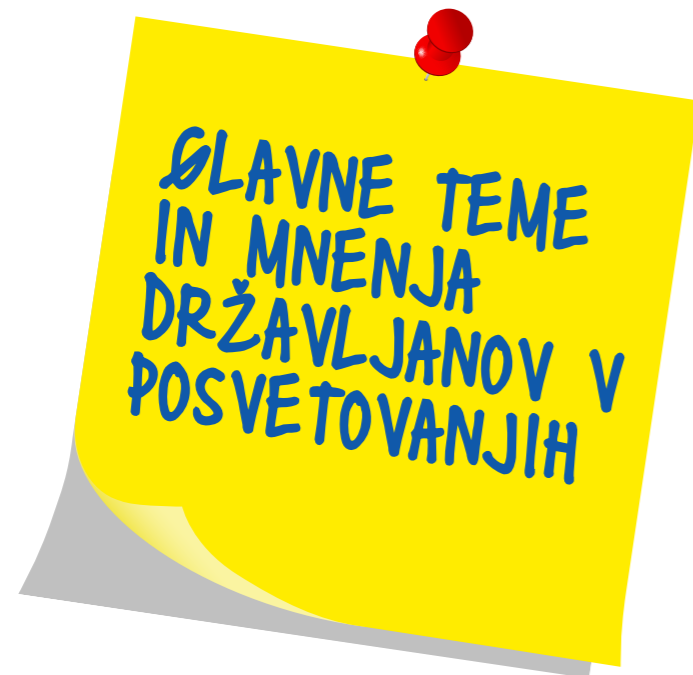
Posvete so **soorganizirali vlada in občine**. Dve temi sta bili izbrani glede na prioritete lokalnih skupnosti, uvodna tema pa je bila skupna vsem posvetom (kako državljani občutimo EU v vsakdanjem življenju). Moderator je po možnosti prihajal iz lokalnega okolja, glavno besedo pa so imeli državljani. Vabljeni gostje vseh treh ravni – lokalne, državne (resorna ministrstva glede na teme in Ministrstvo za zunanje zadeve) in evropske – so se vključili po potrebi z izhodišči in pojasnili. Posvete je bilo možno spremljati v živo na spletnem mestu in družbenih profilih vlade, videoposnetki so na voljo na [spletni strani vlade](#).

- Zadovoljstvo s članstvom Slovenije v EU je še vedno trdno.**
- Podpora slovenskih državljanov evropskemu projektu je ne glede na vse krize, ki smo jih doživeli od časa našega vstopa v EU, še vedno močna.**
- Državljeni v svojem vsakdanjem življenju občutijo številne pragmatične koristi.**
- Kritična mnenja so bila številna, a večinoma konstruktivna.**
- Več Evrope: na nekaterih področjih, tudi tistih, ki so v pristojnosti držav članic, bi si državljani očitno želeli več sistemskih ureditev na ravni EU.**
- Po drugi strani pa bi si državljani želeli več vpliva svoje države v okviru EU.**
- Za demokratizacijo EU je nujna stalna praksa aktivne participacije državljanov.**
- Za večje poenotenje EU je potreben razvoj evropske identitete, v tem okviru so ključne mlade generacije.**

Posvet v Kočevju. (Foto: UKOM)

V tem poglavju so navedene misli udeležencev po glavnih temah, ki so bile predmet razprav in posvetovanj.

Evropska varnost in obramba, kakšna naj bo vloga EU pri zagotavljanju miru v svetu

Varnost je vrednota, ki je evropskim državljanom glede na rezultate javnomnenjskih raziskav druga najpomembnejša, takoj za vrednoto prostega gibanja oseb. Za široko razumevanje te kompleksne problematike pa je treba javnost bolj ozavestiti, kar lahko prispeva k večji javni podpori skupnim projektom na področju obrambe.

Državljeni želijo več Evrope, a sodelovanje na področju varnosti in obrambe je odvisno od politične volje držav članic. Če je EU velesila glede trga, človekovih pravic, razvojne pomoči, pa je moč EU v zunanji politiki in obrambi manjša, zato pogosto prevlada občutek prevelike odvisnosti od ZDA in Nata. Kljub temu državljani ocenjujejo, da je vendarle mogoče opaziti napredek tudi na tem področju, na primer glede stalnega strukturnega sodelovanja.

Udeleženci razprav kot glavni temelj varnosti za evropske države in tudi za Slovenijo vidijo v zvezi NATO, pri čemer pa je večja vloga EU nujna pri zagotavljanju varnosti predvsem v neposredni soseščini, ki lahko zaradi bližine potencialno predstavlja tudi večjo grožnjo. Delovanje EU mora biti usklajeno s cilji zveze NATO, da dosežemo kompatibilnosti misij in preprečimo podvajanje v delovanju.

Udeleženci so se strinjali, da postaja svet varnostno vedno bolj turbulenten. OZN zagotavlja politiko dialoga, mirnega reševanja sporov, je pa v težkem položaju, brez zobi tigr. Zaradi situacije v soseščini EU se mora EU kljub vsem

že obstoječim mehanizmom bolj povezovati in krepiti na obrambnem in vojaškem področju. Trend razvoja tako gre v smeri razmišljanja državljanov, čeprav mogoče ne tako hitro, kot bi si želeli. Glede skupne zunanje in varnostne politike je bila izpostavljena zahtevnost enotnega nastopanja, ker je treba uskladiti različne interese, ki izhajajo iz različnih zgodovin držav članic. Zato državljani menijo, da je nujna jasna vizija EU o smeri delovanja in umestitvi v širši strateški kontekst v spremenjenih globalnih razmerah (povečan vpliv Kitajske, Indije in tudi Rusije), pri čemer mora EU vztrajati pri mirnem reševanju sporov.

Za zagotavljanje varnosti je pomembno, da vsaka izmed držav članic upošteva načelo geografske odgovornosti in prispeva h konsolidaciji varnostne situacije v svoji širši regiji (npr. Španija na območju zahodnega Sredozemlja, Italija v Sredozemlju, Slovenija na Zahodnem Balkanu).

Za sodelovanje držav članic pri zagotavljanju notranje varnosti in krepitvi vloge EU v svetovnem dogajanju je ključno, da medsebojno razumejo relevantne strahove, za kar je pomembno boljše poznavanje zgodovine vseh držav.

Okrogla miza v Ljubljani. (foto: STA)

Migracijska politika EU

Nekateri izmed razpravljavcev v migrantski krizi vidijo dokaz, da so države članice glede marsičesa dejansko prepuščene iskanju lastnih rešitev, medtem ko so drugi izpostavili ravno nasprotno: migrantska kriza je dokaz, da sistem EU deluje, saj se je npr. migrantska kriza v primeru Slovenije v veliki meri reševala na makedonskih mejah in ne na slovenskih.

Izraženo je bilo prepričanje, da se mora Slovenija na podlagi izkušnje migracijskega vala iz leta 2015 na prihodnost bolje pripraviti. Zato je treba delovati usklajeno ter združiti znanje institucij, organizacij in oseb, ki se ukvarjajo z različnimi vidiki migracij – strateškimi, gospodarskimi, socialnimi, integracijskimi idr. Migracije odpirajo celo vrsto vprašanj in nalog, s katerimi bi se morali ukvarjati različni resorji (poleg zunanjih in notranjih zadev šolstvo, zdravstvo, sociala, zaposlovanje).

Migracijske tokove lahko začasno omejimo, toda zgolj z restriktivnimi ukrepi zelenih ciljev ne bomo dosegli. Migracijska problematika je po mnenju razpravljavcev razdelila Evropo, in sicer na osi Zahod–Vzhod. Posebej je bilo poudarjeno, da je solidarnost znotraj EU zaradi vprašanja migracij na veliki preizkušnji. Ugotovljeno je bilo, kako pomembna je komunikacija med samimi deležniki in tudi z javnostjo, saj gre za vprašanja, ki ob neustreznem razumevanju in obravnavi lahko vodijo do porasta populizma. Treba je upoštevati veljavne mednarodne konvencije in pravo, hkrati pa tudi politično in varnostno dimenzijo.

Nekateri razpravljavci so izpostavljali razliko v statusu, saj je npr. status beguncev urejen s številnimi pravnimi akti. Pri migracijskih valovih v zadnjih letih prihaja do t. i. mešanih migracijskih tokov, kar celostno soočanje in urejeno upravljanje na ravni EU še otežuje.

V razpravah je bil izpostavljen tudi gospodarski vidik in pogled z vidika trga dela v Sloveniji: za celotno državo, ne samo za gospodarstvo, bo kadrovska vrzel eno izmed ključnih razvojnih vprašanj. Razmerje med delovno aktivnimi in neaktivnimi bo v bližnji prihodnosti izrazito nesorazmerno v prid slednjim, torej se bo veliko več oseb upokojevalo, kot jih prihajalo na trg dela. V interesu Slovenije in EU je, da se tega vprašanja lotimo preventivno in organizirano.

Evropska socialna razsežnost

Obstajajo močni gospodarski, socialni in politični razlogi za socialno Evropo. V prihodnje bo potrebnih veliko prizadevanj in razmisleka, kako bolje povezati gospodarske, fiskalne in socialne politike ter na kakšen način povečati proračunske zmogljivosti, kar bi omogočilo, da bi zblíževanje na področju socialnega razvoja potekalo na višji ravni. Dogovori o evropskem socialnem stebru so pomemben del razprave o prihodnjem večletnem finančnem okviru EU. Udeleženci v razpravah so

ocenili, da potrebujemo soglasje o prihodnji obliki socialne dimenzije, ki se v EU še vedno interpretira različno, saj so bile pristojnosti na področju socialne politike v zadnjih 60 letih v rokah držav članic.

Državljeni so pozvali k oblikovanju celovitejših instrumentov, med katerimi so poudarili pomen izobraževanja, obdavčitve kapitala ter spodbujanje novih oblik socialne organizacije, ki bi omogočile vzdržen razvoj. V luči tehnološkega napredka moramo zagotoviti enakomerno porazdelitev dela in participacije. Ob tem so nekateri poudarili, da je rast sicer potreben pogoj, ki pa sam po sebi ni zadosten za povečanje kakovosti življenja.

Ob temi globalnega razvoja so državljani opozorili še na položaj mladih, kajti večji del mladih ne more pričakovati, da bi dosegli standard svojih staršev. S tem razlogom so mladi vedno bolj kritični do prihodnjega razvoja.

Državljeni so razpravljali tudi o strukturi izdatkov in vzdržnosti sistema. Pri tem so poudarili, da se je treba osredotočiti na učinkovitost izdatkov in ustvarjanje dodane vrednosti (npr. vložek: brezplačno izobraževanje v Sloveniji, dosežek: število diplomiranih, rezultat: število diplomiranih, ki so ostali ali se vrnil v Slovenijo). Glede vloge izobraževanja je bilo slišati različna mnenja. Medtem ko so nekateri zagovarjali, da izobraževanje ne sme biti samo v službi trga dela, pa so drugi izpostavili, da je usklajenost s trgom dela ključna komponenta sodobnega izobraževanja. Po mnenju nekaterih steber socialnih pravic ne bo zaživel, dokler ne dobi statusa 'trdega prava'.

Posvet v Idriji, (Foto: Ukom)

Ekonomska in monetarna unija (EMU)

Udeleženci so ugotavljali, da sta krepitev in dobro delovanje EMU v strateškem interesu Slovenije, pri čemer so potrebna takšna pravila, ki bodo ustrezno spoštovala specifične vse države evrskega območja.

Potrebno je zmanjševanje tveganj, njihova delitev in strukturna konvergenca. Preveč je procikličnega ukrepanja. Šoki bodo tudi v bodoče. Potrebno je odgovorno obnašanje na nacionalni ravni, da je dovolj fleksibilnosti ob šokih. Potrebni bi bilo več investicij med državami znotraj EU in manj navzven.

Izpostavljeno je bilo stališče, da naj bi bila zaradi precejšnjih strukturnih razlik med gospodarstvi jedra in periferije v evrskem območju za periferna gospodarstva potrebna večja prožnost pravil, ki zavezujejo članice območja. Po mnenju nekaterih naj kriza ne bi bila rezultat neodgovornega obnašanja perifernih držav, temveč pomanjkljive zasnove fiskalnih pravil in denarne politike. Fiskalna pravila morajo biti ekonomsko kredibilna. Nujno potrebno je tudi njihovo verodostojno uveljavljanje; pravila morajo biti enako veljavna za vse članice evrskega območja. Izpostavljeno je bilo tudi, da je treba domačo nalogo opraviti v prvi vrsti v Sloveniji, preko dviga produktivnosti, odprtosti gospodarstva tujim investicijam, strukturnih sprememb itd.

Demokratska legitimnost in institucionalne spremembe

Trenutno smo v obdobju pozitivnejše klime in sedaj je pravi čas, da se vprašamo, kaj so ključni interesi obstoja EU. Nekateri udeleženci so argumentirali, da za stabilno ekonomsko unijo potrebujemo poglobljeno monetarno unijo, za to pa bančno in fiskalno unijo. Pri vsem tem pa ne gre brez varnostne unije in vrednostne unije. Za vse navedene unije je nujna demokratska legitimnost na ravni EU.

Drugi so menili, da se EU trenutno nahaja v eksistenčni, sistemski krizi, pa tudi krizi zaupanja in vrednot. Razdeljena je na različne pole, tako kot že dolgo ne. Imamo velike strukturne razlike. Povečuje

Posvet v Kočevju (Foto: UKOM)

se vpliv regionalizmov in nacionalizmov. Države se oddaljujejo od vrednostnega pola EU zaradi partikularnih interesov. Nujno je, da se polarizacija ustavi. Naslednje volitve bodo pokazale, ali bo šla EU v smeri več hitrosti in delitve na jedro in periferijo.

Ta eksistenčna vprašanja bodo dolgoročno morda zahtevala prenovu EU, po mnenju nekaterih celo nov ustavni oziroma pogodbeni in institucionalni ustroj. V tem trenutku pa med državami članicami ni velike želje glede tolikšnih sprememb. Pomembno je, da se v EU kratkoročno osredotočimo na zadeve, pri katerih je možen konsenz, oziroma na področja, kjer imajo glavni politični akterji zadostno politično voljo za skupno delovanje, pa tudi na tista, ki nas posebej skrbijo oz. so za državljane posebej pomembna.

Glede prihodnosti EU in vloge Slovenije v njej je mogoče iz razprav izluščiti željo, da bi bili v t. i. evropskem jedru. Pri tem pa je treba zavarovati nacionalni interes. Še naprej je treba delovati proaktivno in proevropsko – EU je gospodarsko in pravno zaledje Slovenije, zagotovilo za varnost in mir ipd. Treba je ohraniti oziroma krepiti lastno, pa tudi evropsko identiteto. Prioriteta mora biti tudi povrnitev zaupanja državljanov v EU. Prizadevati si je treba za več dialoga z državljani in za povečanje njihovega sodelovanja pri oblikovanju prihodnosti EU.

Glede predloga o t. i. vodilnih kandidatih za predsednika Evropske komisije so bili udeleženci strokovnih razprav mnenja, da bo Evropski parlament zagotovo vztrajal na svojem predlogu, da naj bo predsednik vodilni kandidat zmagovalne politične skupine, in kandidata ne bo podprl, če ne bo kandidiral znotraj politične skupine. Drugi so menili, da je na izid volitev vseeno treba pogledati tudi z drugega zornega kota in ne le skozi zmago največje politične skupine. Poleg tega je treba računati tudi z možnostjo nezaželenega volilnega izida, ki bi bil v prid evroskeptikom ali ekstremistom. V razpravi je bilo izpostavljeno tudi vprašanje prevelike politizacije Evropske komisije. Nekateri udeleženci razprave so menili, da mora biti Evropska komisija kot varuh pogodb predvsem tehnokratska.

Glede predloga uvedbe transnacionalnih list za volitve v Evropski parlament se je večina strinjala, da je predlog zanimiv, obenem pa so razpravljavci opozorili na precejšnje število odprtih vprašanj in pasti, povezanih z njihovo uvedbo. Po drugi strani pa je bilo slišati tudi mnenja, da bi transnacionalne liste pomembno prispevale k bolj demokratični Uniji in h krepitvi evropske identitete.

Pri vprašanjih, ki se nanašajo na razmerja med institucijami, je prav tako treba upoštevati časovni kontekst, kakšni so trendi, razmerje moči v institucijah skozi čas. Trend zadnjih desetletij je zagotovo krepitev pristojnosti Evropskega parlamenta.

Nekateri udeleženci so izpostavili tudi obstoj razlik med skupinami držav članic in kot ključno vprašanje izpostavili, kako premagati nezaupanje med državami članicami, ki se je drastično povečalo ob soočanju z ekonomsko krizo, ob vprašanju migracij in pravne države.

Pripadnost EU, aktivno državljanstvo in volitve

Referendum o vstopu Slovenije v EU leta 2003 je bil izredno uspešen, takrat sta bila v državi navdušenje nad EU in zanimanje zanjo največja. Od takrat je opaziti upad zanimanja, leta 2014 je bila volilna udeležba Slovencev na evropskih volitvah samo 24-odstotna, kar že postavlja vprašanje legitimnosti volitev, pri čemer se je volitev udeležilo samo 15 % mladih. Za dvig volilne udeležbe na naslednjih volitvah Evropski parlament v Sloveniji sodeluje s šolami, da bi mlade nagovorili v njihovem jeziku, preko njihovih medijev. Temu je namenjen njihov aktualni projekt: [TOKRAT GREM VOLIT](#). Ne gre za politično kampanjo, cilj je povečati udeležbo.

Na vprašanje, zakaj se ljudje ne zanimajo bolj za EU in udeležujejo evropskih volitev, je bilo slišati več odgovorov:

- da prednosti hitro vzamemo za samoumevne in pozabimo na preteklost, ko jih še nismo uživali. Pozitivno pozabimo in Bruselj izrabljamo kot krivca za vse,
- da imamo ljudje občutek, da naši vladni predstavniki v EU nimajo zadostnega vpliva,
- državljani so skeptični zaradi številnih razlogov: brexita, soočanja z grško krizo, občutka, da ima EU dvojna merila, da ne postavlja v ospredje ljudi, ampak interes multinacionalk; vpliva ameriške politike v svetu, tudi glede migracij v Evropo itd.,
- težava demokratičnega deficita, da so evropskanci voljeni neposredno od ljudi, a je percepcija, da ima Evropski parlament nezadostno vlogo,
- mlada generacija hoče rezultate takoj. To v EU ni možno, ker je proces odločanja dolg. Sistem bi morali spremeniti tako, da bi bil prikaz rezultatov hitrejši,
- mladi so zelo aktivni, vendar se srečujejo tudi z dvomi zaradi razlike med ideali in realnostjo, kar pride do izraza v pogovorih: »koga pa bi šel volit, če se vsi borijo samo za svoje pozicije, ne za javno dobro«. To so klišeji, ki pa so zelo razširjeni in znak politične apatije. Mladih ne zanima preteklost, ampak njihova sedanjost in prihodnost,
- premalo je posvetov od spodaj. Zelo pomembno je, da se pogovarjamo in poslušamo in da takšne razprave niso vedno samo v velikih mestih. Pogovori in ideje morajo priti med ljudi, zato je danes zelo pomemben internet,
- iz pisanja medijev lahko dobimo občutek, da smo stalno v krizi,
- mediji pogosto ne zaznajo pomembnih zadev v okviru EU. Oddaje o delovanju EU, vrednotah itd. bi morali pogosteje vrteti na TV,
- težave demokracije: prevečkrat imamo izbiro samo med večjim in manjšim zlom,
- izgubljanje občutka za skupnost s pojavom neoliberalizma in potrošništva, ki vodita v atomizacijo družbe,
- bolj se je treba zavedati obveznosti, ne samo pravic. Državljska vzgoja in zavest o aktivnem državljanstvu se začneta že v družini.

Tudi predlogov za izboljšanje zavedanja in zanimanja za EU je bilo veliko:

- naša pričakovanja do EU so pogosto zgrešena, kot da bo EU vse uredila namesto nas, manjka zavesti, da moramo sami kaj narediti. Zato so kritike EU pogosto nepravilne, saj jo sami sooblikujemo. Če pri tem nismo aktivni, jo pač oblikujejo drugi. Potrebne je več samokritike. V 20. stoletju je v vojnah v Evropi umrlo 80 milijonov ljudi, nikoli ne smemo pozabiti na pomen EU za mir,
- za izgradnjo evropske identitete je ključen program Erasmus. Znanje je odlično tam, kjer so šole sodelovale v projektih Erasmus+. Na voljo je veliko gradiv o EU, ki bi jih bilo mogoče uporabiti za državljansko vzgojo,
- mladi so mnenja, da je evropske in državljanske vzgoje premalo. Pri nekaterih predmetih je izobraževanje o Sloveniji na zadnjem mestu, lastni državi se posveča premalo pozornosti. Domovinska ali državljanska vzgoja je občutljiva točka, pogosto predmet spora različnih ideologij, politik. O tem bi morali doseči politični konsenz,
- pri izobraževanju o EU je treba začeti z vrednotami, nato predstaviti delovanje EU (npr. delovanje notranjega trga, štiri svoboščine itd.),
- digitalna agenda – v državah, kjer obstaja možnost elektronskega glasovanja, se zdi, da je manj težav na volitvah. Tudi mladi, ki so navajeni predvsem elektronskega komuniciranja, bi se prej odločili za volitve. Tehnologija nam v prihodnosti lahko omogoči ne le elektronsko glasovanje, ampak tudi neposredno komunikacijo z državljani.

Minister Erjavec v pogovoru z gosti razprave (Foto: Daniel Novakovič/STA)

EU v vsakdanjem življenju evropskega državljana, pripadnost EU in skupnim evropskim vrednotam ter evropska identiteta

PREDNOSTI IN KORISTI:

Poudarjeni so bili pragmatični vidiki oz. koristi življenja v EU: svoboda gibanja, mobilnost, ukinitvev gostovanja (roaming), monetarna stabilnost in skupna valuta, enakovreden glas držav članic pri odločanju.

Mesto Idrija se npr. zelo zaveda koristi EU (investicije, povezava alpskih mest) in je tudi tvorec dobrih praks, tudi s smiselnim črpanjem sredstev EU. V vsakem primeru je zgodovinsko povezano z Evropo, saj so zaradi rudnika živega srebra v njej stoletja gostovali številni Evropejci, zlasti naravoslovci, tehnična inteligenca.

Danes je velika prednost življenja v EU program Erasmus+, ki mladim omogoča izmenjavo izkušenj, prenos znanja, vzpostavitev številnih povezav.

Niso pozitivni samo veliki projekti, ki so povezani z veliko sredstvi, temveč tudi manjši projekti v EU, ki spodbujajo k drugačnemu delu in koristijo vzgoji mladih.

Med drugim je bila predstavljena osebna izkušnja z EU v projektu oživljanja starih mestnih jeder – City Centre Doctor, pri spreminjanju mest iz industrijskih v turistična. V tem kontekstu je bilo slišati oceno, da ima EU pozitiven vpliv na poklic arhitekta.

Evropa je v osnovi kulturni pojem, poleg trga EU vendarle varuje tudi svoj kulturni model, ki je od antične Grčije naprej pluralen in ki ga je treba ohraniti.

Na posvetu v Kočevju je bilo slišati, da je mesto lep primer uspešnega črpanja sredstev EU.

Kot primer dobre prakse je bil omenjen portal [TVOJA EVROPA](#), kjer pravni strokovnjaki rešujejo zagate državljanov in podjetij, ki živijo oziroma delujejo v drugih državah članicah.

ŠIBKOSTI:

V EU so še vedno opazne delitve in več kategorij držav – delitev na Vzhod in Zahod, na Jug in Sever, na majhne in velike države.

Ena od slabosti EU je neenaka obravnava držav članic. Izraženo je bilo mnenje, da se mora Slovenija znajti med velikimi državami, ki imajo primat, in to lahko še najbolje naredi z znanjem.

Opozorilo, da v Beli knjigi o prihodnosti Evrope kultura kot ključ Evrope ni nikjer omenjena.

Vloga majhnih mest v EU

Med šibkostmi je bil omenjen problem majhnih mest, do katerih EU ni dovolj pozorna, saj je financiranje projektov pogosto namenjeno večjim mestom. Zato se morajo manjša mesta povezovati, da lahko kandidirajo na nekaterih razpisih (npr. Obzorja 2020), potrebovali pa bi tudi dobre lobiste v Bruslju. V EU so velike razvojne razlike, prav tako v Sloveniji, regionalne razlike, razdrobljenost občin, težave pri povezovanju. Nekatera mesta bolj zanimajo tehnološke novosti (industrija 4.0), druge osnovna infrastruktura. Pri tem bi morala za ravnovesje poskrbeti država.

Razumevanje kulture, lokalne dediščine in turizma v njihovem kreativnem potencialu predvsem za mesto kot tudi za širšo regijo, državo in evropski prostor

Idrija, ki je na Unescovem seznamu kulturne dediščine, ima izjemen potencial za razvoj, ki pa predvsem na področju turizma še ni dovolj izkoriščen. Majhno zdaleč ne pomeni manjvredno, kar se vedno znova dokazuje v srečanjih z drugimi državljani EU. Prav članstvo Slovenije v EU odpira nove poti za uresničitev razvoja turizma v Idriji. Ob tem so razpravljavci opozorili, da je v EU več tisoč mest, ki so podobna Idriji in ji konkurirajo s turistično ponudbo, zato je treba delati na zanimivih zgodbah, nič ne bo prišlo samo od sebe. Eden od konkretnih predlogov je bil, da Idrija tehnično dediščino bolj poveže z gospodarstvom.

Na katera področja naj EU v prihodnje usmeri sredstva, da bomo učinkovito in trajnostno razvijali tako mesta kot širše regije, države in evropski prostor

Erasmus+ je investicija v mlade in investicija v prihodnost. Pozitivno je, da naj bi bilo v naslednjem večletnem finančnem okviru temu programu namenjeno drugo največje povišanje sredstev.

Predlog, da novi večletni finančni okvir nameni več sredstev tudi za izmenjave nižje izobraženih. Izkušnja tujine zmanjšuje strah pred tujim. V Sloveniji je večjezičnost (angleščina, nemščina, italijanščina) precej pogosta že zaradi bližine različnih kultur. Izmenjave omogočajo pravo izkušnjo druge države, ne samo turistične.

Kultura bi morala biti ena od prednostnih nalog večletnega finančnega okvira.

Še več sredstev usmerjati v investicije. Zlasti vlagati v izobraževanje in znanost, razvoj – na teh področjih je Slovenija dobra, ima sposobne ljudi, zato bi moral biti razvoj prioriteta v Sloveniji.

Migracijska politika bo uspešna le, če se bo ustrezno odražala tudi v novem večletnem finančnem okviru EU.

Delovna mobilnost

Ko je bila Slovenija v krizi, je mobilnost delovne sile pomagala ob problemu nezaposlenosti, pomagala je slovenskemu gospodarstvu.

Pravne težave pri mobilnosti: ko človek naleti na vsakdanje težave v novem okolju, si želi več EU, a ta nima dovolj pristojnosti, kadar gre za konkretne bilateralne dogovore.

Glede prostega pretoka delovne sile kaže, da Slovenci niso zelo mobilni, številke so tako nizke, da jih niti statistika ne zajame. Se pa v zadnjem obdobju ta številka povečuje. Ni mogoče govoriti samo o begu možganov, gre zagotovo tudi za beg rok, predvsem v obmejnih regijah. Po nekaterih podatkih na področju gostinstva, turizma, zdravstvene oskrbe v Sloveniji že primanjkuje delavcev. Izražena so bila pričakovanja po večji aktivnosti države na tem področju, pri čemer pa bi morali predvsem delodajalci izboljšati pogoje dela in plačilo za opravljeno delo.

Izpostavljeni so bili tudi problemi glede zaščite delavcev oz. zlorabe obstoječe zakonodaje pri čezmejnem izvajanju storitev in pričakovanja od Evropske komisije glede zaščite pravnega reda.

GLAVNA
VPRAŠANJA /
SKRBI
DRŽAVLJANOV

Med glavnimi skrbmi, ki jih je bilo zaslediti na večini razprav v Sloveniji, so: neenaka obravnava držav članic, tudi majhnih držav; občutek, da institucije EU pri obravnavi držav uporabljajo dvojna merila, med drugim pri vprašanih spoštovanja vladavine prava ali ukrepih za stabilizacijo gospodarstva; nekredibilnost voditeljev, nesolidarnost držav članic, neučinkovitost pri reševanju izzivov, premajhna vloga EU kot globalnega akterja, premajhen vpliv nacionalnih voditeljev na EU.

Na skoraj vseh posvetovanjih je bila izražena tudi skrb glede odnosa institucij EU do vprašanja izvajanja rzsodbe Arbitražnega sodišča glede meje med Slovenijo in Hrvaško, kjer so slovenski državljani pri reševanju tega vprašanja pričakovali večjo vlogo predvsem od Evropske komisije.

Glede komunikacije v zvezi z migracijsko problematiko je bilo izraženo mnenje, da obstaja deficit že znotraj EU. Ksenofobija, sovražni govor in populizmi se krepijo, čeprav v Sloveniji tega še ni zaznati v tolikšni meri kot v nekaterih drugih evropskih državah. Problem je tudi v diskurzu, ki se osredotoča zgolj na varnostni vidik. Premalo je poročanja o dobrih praksah.

Izpostavljeno je bilo tudi vprašanje ohranjanja identitete v luči velikih tokov priseljevanja.

Pomemben problem v zvezi z migracijsko problematiko je nemoč EU, da bi imela nad nezakonitimi migracijami nadzor in jih znala upravljati. Zaradi te nemoči se odpira vprašanje koncepta solidarnosti, ki ostaja temeljna družbena razlika med državami EU. Nekatere države so proti sprejetju migrantov in ga jemljejo kot socialni inženiring, s katerim nočejo eksperimentirati, medtem ko se nasprotni blok čudi pojavu takšne nesolidarnosti.

V razpravi o socialni razsežnosti je bila izpostavljena problematika naraščajoče neenakosti, ne le v dohodkovnem, ampak tudi redistribucijskem kontekstu. Analize nakazujejo naraščajočo neenakost, ki se približuje stopnji, kakršna je bila pred 100 leti. Vključujoča rast kot koncept ne preprečuje prekarnosti, ampak jo krepi.

Posvet v Slovenj Gradcu (Foto: UKOM)

Problemi, ki še ostajajo pri procesu izboljšanja ekonomske in monetarne unije, so izpostavljenost bank do držav, zmožnost reagiranja na šoke ter veliki akumulirani dolgovi. Problem je tudi razlika med evrskimi gospodarstvi, ki je sedaj še večja, kot je bila pred krizo. Ta se ne sme več povečevati, sicer bo območje evra temeljno ogroženo. Potrebna je več dela na strukturnih spremembah, reševanju demografskih izzivov in ustrezni pripravi na četrto industrijsko revolucijo, sicer EU ne bo uspešna.

Slišati je bilo tudi kritično mnenje, da nadaljnje poglobljanje EMU ni smiselno, dokler imajo nekatere članice izjemno visok dolg in ne ukrepajo ustrezno za njegovo znižanje. Ob tem je možno zaznati aktualni problem nezaupanja med državami.

Vprašanje za slovenske državljane je predvsem, kako okrepiti rast v perifernih državah. Potrebne so strukturne reforme in investicije. Vedno se največ govori o državah, vendar so zelo velike razlike tudi med regijami. Potrebne so investicije, saj je le malo časa, da ujamemo velike razvojne preskoke, ki jih delajo nekatere države.

Izražen je bil tudi očitok, da je EU v času krize in varčevalnih ukrepov naložila Sloveniji bistveno težje ukrepe in omejitve kot drugim članicam v podobni situaciji.

Problem bega možganov: ali ni nepravilno, da Slovenija brezplačno izšola visoko kvalificiranega strokovnjaka, ta pa potem odide s svojim znanjem v tujino zaradi višje plače? In predlog rešitve: s pogodbo se ga obveže, da dela v domovini 5 let.

Glede domovinske ali državljanske vzgoje je bilo izraženo mnenje, da je težava v ločevanju med domovinskim in nacionalističnim. Omenjena je bila raziskava, kjer so na vzorcu 6000 učencev ugotovili, da ti sploh ne poznajo delovanja države in njenih institucij. Ker je to neustrezno obdelano, prihaja do pojavnosti populistov. Tu ni sistemskega pristopa, najprej bi morali izobraziti izobraževalce. Pri tem tudi pomen domače vzgoje: himna, država, EU.

V razpravi o delovni mobilnosti so bile izpostavljene pasti, ki jih predstavlja delo v drugi državi članici, vprašanje napotnih delavcev. EU skuša to rešiti z zakonodajo, drugačen primer pa so dnevni migranti, ki jih je v obmejni regiji veliko. To je problem za lokalne skupnosti (beg delovne sile), za delavce (dvojno obdavčenje) in za EU (kako zaščititi te delavce).

INOVATIVNI PREDLOGI IN / ALI ZNAČILNI CITATI DRŽAVLJANOV

SOCIALNA EVROPA
JE TEMELJ
POLITIKE PROTI
EVROSKEPTICIZMU
IN POPULIZMU.

PAMETNE DRŽAVE
ŽE ZDAJ VELIKO
VLAĐAJO V
KULTURO.

OHRANITI MORAMO
KULTURO, JEZIK,
SAMO TAKO BOMO
USPEŠNI.

EU OBČUTIMO
V VSAKDANJEM
ŽIVLJENJU SKOZI
PROJEKTE, TI PA
SO SPET ODVISNI
OD NAŠE LASTNE
ANGAŽIRANOSTI.

DANES SMO PRIČA
TAKŠNI MOBILNOSTI
MLADIH, KAKRŠNE
SI PRED 30 LETI
NISMO MOGLI NITI
PREDSTAVLJATI.

PRI IZOBRAŽEVANJU O
EU NI SISTEMSKEGA
PRISTOPA, TEGA
PROBLEMA SE NE
ZAVEDAMO DOVOLJ.
NAJPREJ BI
MORALI IZOBRAZITI
IZOBRAŽEVALCE!

Marina Lukšič-Hacin, dr. Klemen Grošel, mag. Anton Travner, Mojca Širok in dr. Boštjan Udovič (foto: STA)

EU je postala samoumevna, nekaterih prednosti se zavemo šele, ko jih izgubljam. Primer brexita in strahu britanskih državljanov pred posledicami izstopa.

S povezovanjem v EU si zagotavljamo mir, tega ne smemo pozabiti v teh časih, ko se nekatere države vračajo k nacionalizmu in izolacionizmu, nevarni populizmi pa se širijo tudi v Evropi.

Občutek, da ne moreš vplivati na odločitve – odraz tega je nizka udeležba na volitvah. Na lokalnih volitvah je udeležba najvišja, nižja na državnozborskih in najnižja na evropskih. Ker imajo ljudje občutek, da so evropski poslanci predalet.

Za dvig udeležbe na volitvah je treba razmisliti tudi o tem, kako uporabiti moderno tehnologijo, ki jo imamo na razpolago – govorimo o neposredni demokraciji.

Migrantska problematika: treba je ohraniti evropsko kulturo in socialne dosežke.

Če je EU nastala zaradi preprečevanja vojn, zakaj imamo danes tak odpor do migracij, saj tudi migranti samo bežijo pred vojnami v svojih državah?

Pripravljalci politik in predpisov se zavedamo, da je vključevanje javnosti v te procese pomembno. V Sloveniji zato kontinuirano vodimo posvetovanja z različnimi javnostmi na evropske teme.

V okviru pobude za posvetovanja, ki jo je dal francoski predsednik Macron in je potekala po vsej EU med aprilom in oktobrom 2018, smo dali poudarek posvetovanjem na lokalni ravni z najširšo javnostjo. Hkrati smo okrepili raziskave javnega mnenja z dodatnimi vprašanji o prihodnosti EU, da smo tudi na ta način pridobili mnenja državljanov. V celotnem obdobju trajanja projekta smo aktivno promovirali spletno posvetovanje, ki ga je pripravila Evropska komisija. Tako smo lahko sledili namenu posvetovanj, da sodeluje čim večje število evropskih državljanov. S tem smo dosegli tudi cilj posvetovanj in zbrali glavne skrbi, upanja in pričakovanja državljanov glede prihodnosti EU, s katerimi bodo seznanjeni voditelji držav in vlad EU pred odločanjem o prednostnih nalogah za ukrepanje v naslednjih nekaj letih.

Najpomembnejši zaključek po naši oceni je, da državljanje prihodnost Evropske unije bolj zanima, kot jih je pred gospodarsko krizo in brexitom. Predvsem različne strokovne javnosti in javna uprava so se v večji meri aktivno vključevale v posvetovanja. Struktura obiskovalcev na vseh posvetih z državljani je bila pestra glede na starost in profesionalno zastopanost.

Prepričani smo, da morajo biti posvetovanja z državljani stalna praksa držav članic EU. Dobra izkušnja, ki smo jo pridobili v Sloveniji in bomo z njo nadaljevali, je bilo sodelovanje z občinami pri organizaciji posvetovanj. Predlog za organiziranje neposrednega dialoga vlade (in EU) z državljani je bil na vseh občinah pozitivno sprejet.

Glede ogleda neposrednih prenosov in videoposnetkov dogodkov so podatki vzpodbudni, saj so dosegli lepo število dodatnih državljanov, ki se niso mogli udeležiti dogodkov v živo.

Format posveta, kjer ni bilo panelistov, ampak so bili vsi razpravljavci enakovredni, se je dobro obnesel. Državljeni so suvereno predstavili svoja razmišljanja in poglede, tako da dialog ni tekel v smislu vprašanj in odgovorov. V tem okviru je ključno, da državljanom po razpravi voditeljev EU sporočimo povratne informacije.

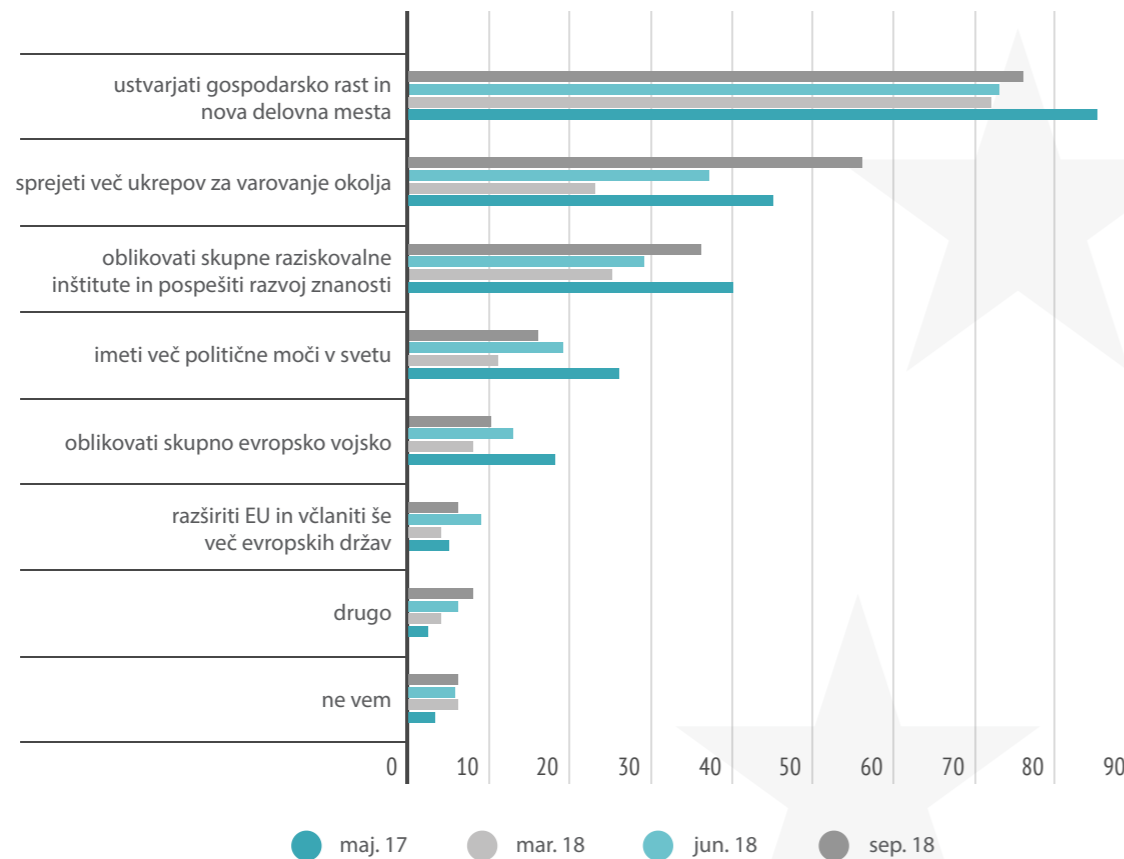
Za lažjo pripravo izhodišč posvetovanj smo izvajali mesečne raziskave javnega mnenja. Preverjali smo odnos državljanov do članstva Slovenije v EU, kaj bi morale biti glavne prioritete EU, kako dobro državljeni poznajo EU in kakšen je njihov odnos do posvetovanj. Rezultati so na kratko povzeti v nadaljevanju.

- **Članstvo Slovenije v EU:** Dobre tri četrtine anketirancev (76,8 %) podpira članstvo Slovenije v EU. V primerjavi z rezultati raziskave, izvedene maja 2017, je delež tistih, ki podpirajo članstvo Slovenije v EU, višji za 4,5 %. Nadpovprečen delež tistih, ki podpirajo članstvo, je med moškimi (86,1 %), v starostnem razredu nad 60 let (83,8 %), najbolj izobraženimi (83,1 %), upokojenci (85,3 %), anketiranci z najvišjim neto dohodkom gospodinjstva (95,9 %). Nadpovprečen delež tistih, ki ne podpirajo članstva v EU, je med ženskami, nezaposlenimi, prebivalci Savinjske in Zasavske regije ter JV Slovenije.
- **Informiranost o odločitvah EU:** Dve tretjini vprašanih (62,6 %) sta mnenja, da nista dovolj informirani o odločitvah EU. Med njimi je nadpovprečen delež žensk, anketirancev, starih med 31 in 45 let, najvišje izobraženih, zaposlenih, tistih s povprečnim dohodkom gospodinjstva med 2.000 in 2.500 evri, tistih, ki niso zadovoljni s splošnim stanjem v družbi, ter tistih, ki ne podpirajo članstva Slovenije v EU. Da so o odločitvah dovolj informirani, v nekoliko višjem deležu menijo prebivalci Podravske regije, v še višjem odstopanju pa so o tem prepričani tudi prebivalci Osrednjeslovenske regije.

Dobra polovica anketiranih (56,1 %) se o Evropski uniji informira predvsem prek televizije, sledi splet (27,1 %), radio (6,2 %), tiskani mediji (5,9 %), družbeni mediji (1,2 %).

- **Pomembnost posvetovanja evropskih politikov z državljani:** Večina vprašanih (83,9 %) meni, da bi se evropski politiki pred sprejemom odločitve morali več posvetovati z državljani. Med temi je nadpovprečen delež anketirancev starejših od 60 let, najnižje izobraženih, dijakov in študentov, tistih s povprečnim dohodkom gospodinjstva do 500 evrov, prebivalcev ruralnih okolij ter tistih, ki niso zadovoljni s splošnim stanjem v družbi.
- **Glavne prioritete EU:** Po mnenju anketirancev bi morale biti glavne prioritete EU ustvarjanje gospodarske rasti in novih delovnih mest; takega mnenja je 72,7 % anketirancev. Sledijo prioritete, da je treba oblikovati skupne raziskovalne inštitute in pospešiti razvoj znanosti (25,0 %), da je treba sprejeti več ukrepov za varovanje okolja (23,8 %), treba je imeti več politične moči v svetu (11,4 %), oblikovati skupno evropsko vojsko (8,2 %) ter razširiti EU in včlaniti še več evropskih držav (4,7 %). Pomembnost prioritete je bila primerljiva z rezultati raziskave, izvedene maja 2017.

Kaj bi, po vašem mnenju, morale biti glavne prioritete Evropske unije?

**I FEEL
SLOVENIA**